THE ISRAELITE PRESS
The only Jewish Newspaper in Western Canada.
אידישע וואָרט
Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די רומענישע וואלן

די רומענישע אלגעמיינע וואלן האָבן זיך פאַרענדיגט ווי ס'איז געווען צו דערוואַרטן: מיט א גרויסן זיג פאַר דער רעגירונג פון פּרעמיער יארנא, וועלכע וועט האָבן איצט אן איבערוועגנדיקע מערהייט אין פאַרלאַמענט, און וועט דערפאַר ניט דאַרפן דערקלערן אָפיציעל קיין דיקטאַטור, קאַנענדיק האַנדלען ווי זי וועט פאַרשטיין אונטער דער מאסקע פון דעמאָקראַטיע.

איינגעלאך איז די נאַנצע דעמאָקראַטיע און דער גאַנצער פאַרלאַמענטאַרישער סיסטעם אין רומעניע ניט מער ווי א פיקציע. קיין רעגירונג פאַרלירט דאָרט קיינמאָל ניט קיין וואַלן, ווייל די רומענישע רעגירונגען ווייסן זייער גוט דעם קינץ ווי דורכצופירן וואַלן מיט גינסטיקע רעזולטאַטן. אויב אין רומעניע בייטן זיך פאַרט רעגירונגען, איז עס ניט קיין רעזולטאַט פון פאַרלאַמענטאַרישן צוטרוי אָדער אומצוטרוי, נאָר פון פּאָליטישע אינטרעסן. און, ווי עס ווערט נאָר א נייע רעגירונג, און זי קריגט ניט די שטיצע פונ'ם פאַרלאַמענט, פירט זי דורך נייע וואַלן און דערווייל אן אייגענעם פאַרלאַמענט.

אן אויסנאַם איז אפשר געווען מיט דער געוועזענער פּויערים רעגירונג פון יוליו מאניו, וועלכער ס'איז אָפּגעגעבן געווארן די מאַכט כדי אויסצומיידן א דראָענדיקן פּויערים אויפשטאַנד. אָבער מאניו'ס וואַלן מיט אנדערהאַלבן יאָר צוריק האָבן זיך אויך ניט באַזונדערס אויסגעציכנט פון אנדערע רומענישע וואַלן, כאָטש מען מוז צוגעבן, אז דער אויסערגעוויינלאך גרויסער זיג וואָס זיין פאַרטיי האָט דאַן אָפּגעהאַלטן איז אין א גרויסער מאָס אויך געווען א רעזולטאַט פון דעם גלויבן פון א פאָלק, אז מאניו וועט רעזולוציאָנירן די רומענישע פּאָליטיק און וועט שאַפן א נייע עפּאָכע אין דער רומענישער געשיכטע.

און פונקט אזוי איז די גרויסע מפּלה וואָס די פּויערים פאַרטיי האָט געליטן אין די איצטיקע וואַלן ניט געווען איינגאַנצן קיין רעזולטאַט פון דער רעגירונגס וואַל מאכינאַציעס. נאָר אין א גרויסער מאָס אויך דערפון, וואָס דאָס פאָלק האָט זיך איבערצייגט, אז עס האָט זיך איינגאַנצן אָפּגענאַרט אין זיינע האָפענונגען אויף מאניו און אויף זיין פאַרטיי, און אז מאניוס רעגירונג איז בלויז געווען א פאָרזעצונג פון די פּריערדיקע רעגירונגען, און אזוי פאַר־פוילט ווי יענע.

אָבער זיכער האָט אויך די רעגירונג פון פּרעמיער יארנא געטאָן אַלץ וואָס מען האָט נאָר געקאָנט צו באַגראָבן די פּויערים פאַרטיי: דער וואַל מעראָר איז געווען באַזונדערס שטאַרק אין די דערפער, פונוואַנען די פּויערים פאַרטיי האָט געקאָנט דערוואַרטן איר שטיצע. און אזוי האָט די פאַרטיי, אַנ־שטאָט די 324 דעפּוטאַטן אינ'ם לעצטן פאַרלאַמענט (פון א סך הכל פון 387) איצט דערווייל בלויז ארום צוואַנציק. דאָס איז א מפּלה, וואָס טרעפט אפילו איבער די צעשטעטערדיקע מפּלה פון די אזוי גערופענע "לי־בעראַלן" (די בראַטיאַנו פאַרטיי) אין די וואַלן מיט אנדערהאַלבן יאָר צוריק.

מער ווי האַלב פון די שטימבאַרעכטיקטע בירגער אין רומעניע האָבן זיך ניט באַטייליקט אין די דאָזיקע וואַלן. און אין בוקאַרעסט גופא האָבן זיך בלויז 28 פּראָצענט פון די ווייליער באַטייליקט אין די וואַלן. דאָס איז געווען א רעזולטאַט סיי פון די טערער מיטלען וואָס די רעגירונגס מאַכט האָט אָנגענומען, און סיי פון דער גלייכגילטיקייט פון די ווייליער, וועלכע האָבן אין פאַראויס געוואוסט דעם אומפאַרמיידלאַכן רעזולטאַט פון די וואַלן.

די פּראַגע איז איצט, אויב די נייע רעגירונג וועט גיין אין נייע וועגן אין איר פּאָליטיק, אָדער זי וועט ווייטער זיין א פאָרזעצונג פון די פּריערדיקע רעגירונגען אין דער הינזיכט, פונקט ווי זי איז עס געווען בנוגע די וואַל מעטאָדן.

און דער אמת איז, עס זיינען דאָ גאָר קליינע האָפענונגען אויף אן ענדערונג. דערווייל האָבן מיר אויסער שיינע פּראַזן פון יאַרגאָן ניט געהערט, און וועלכע פּריערדיקע רומענישע רעגירונג האָט עס ניט געפּוצט זיך אין שיינע פּראַזן, וואָס האָבן קיין שייכות ניט מעשים?

אמת, פּראָפעסאָר יארגא אליין איז אפשר איינער פון די שענסטע מי־פּען פון א רומענישן פּאָליטיקער. אָבער דאָס זעלבע איז אויך געווען יוליו מאַ־ניו, און ער האָט מסתמא גאַנץ ערנסט געפיינט מיט זיינע גרויסע הבטחות. אָבער דער גאַנצער רומענישער רעגירונגס אפּאַראַט איז אזוי פאַרפוילט און די לאַנדס פּאָליטיק איז אזוי דורך־דורך פאַרדאַרבן, אז די בעסטע רעגירונג קאָן גאָרנישט ניט מאַכן אָן א געוואַלטיגער איבערטרייבונג, — און דאַרויף דאַרף מען א סך מוט. וואָס פעלט אפילו ביי די בעסטע רומענישע פּאָליטי־קער, וועלכע ציען זיך צום סוף אריין אינ'ם שטראָם.

די אידן איז געלונגען גאַנץ אומדערוואַרטעט צו דערוויילן פינף קאַנ־דידאַטן פון דעם אידישן בלאָק. דאָס מיינט, אז אמוויינינקסטס וועט אין פאַר־לאַמענט געהערט ווערן די אידישע שטימע

און, מיר האָבן מורא, אז די אידישע דעפּוטאַטן וועלן האָבן א גענוג שווערע לאַסט צו טראָגן אויף זייערע פּלייצעס. באַשיצנדיק די אידישע אינ־טערעסן. מיר קאָנען דאָך פון יאַרגאַם רעגירונג ניט דערוואַרטן פיל מער ווי פון מאַניוס. אויף וועלכן מיר האָבן געליינט אזעלכע גרויסע האָפענונגען און וועלכע האָבן אונז מיאוס אָפּגענאַרט

הלוואי זאָלן מיר זיך איצט פונקט אזוי אָפּנאַרן אין אונזערע פּעסימיס־טישע דערוואַרטונגען!

דער וויץ באַנוס און אמעריקע

דער בודזשעט פון פּרעמיער בענעט איז זיכער ניט צום האַרצן אונ־זערע שכנים צו דרום. די נייע געהעכערטע טאַריפן וועלן זיך טיף אריינ־שניידן אין די אמעריקאַנער עקספּאָרטן קיין קאַנאַדע. נאַטירלאך, מוזן זיי געבאַן. אָנגעמען דעם קאַנאַדער בודזשעט ווי גוטע "ספּאָרטסלייט". מיט א ליבן שמייכל אויף די ליפּן: זיי קאָנען צו אונז קיין טענות ניט האָבן, נאָכדעם וואָס זיי האָבן פאַרצאַמט זיך קעגן אונז מיט א טאַריפן וואַנט. דערפאַר וואָס מיר צאָלן זיי מיט דער זעלבער מטבע. — פונקט ווי מיר קאָנען איצט קיין טענות ניט האָבן קעגן אנדערע לענדער. וואָס וועלן נאָכפאָלגן אונזער ביי־שפּיל און וועלן זיך פאַרשליסן קעגן אונזערע אימפּאָרטן, ווי מיר האָבן זיך פאַרשלאָסן קעגן זייערע.

אָבער אויסער די טאַריפן איז דאָ אינ'ם בודזשעט נאָך א כיטערער פיל פאַר אונזערע שכנים: דער 5־סענטיקער פּראָכט באַנוס אויף קאַנאַדער עקספּאָרט וויין. דער באַנוס איז געצילט צו פאַרשטאַרקן די קאַנקורענץ פע־איקייט פונ'ם קאַנאַדער פאַרמער אויפ'ן אויסלענדישן וויין־מאַרק, און עס מיינט, אז קאַנאַדער וויין וועט קאָנען צוגעשטעלט ווערן אויפ'ן וועלט מאַרק מיט 5 סענט א בושל ביליקער, ווי אמעריקאַנער.

די אמעריקאַנער פאַרט ביוראָ קאָן גאָרנישט ניט טאָן וועגן דעם, — זי האָט ניט קיין פּולמאַכט צו טיילן באַנוסעס, און די אמעריקאַנער אייזנ־באַנען וועלן זיכער ניט צולייגן די 5סענטיקע פון זייערע קעשענעס, און א איים, וועגן זיי זוכן נאָר די דערלויבעניש צו העכערן זייערע פּראָכט טאַריפן.

פאַר דער פאַרט ביוראָ פאַרבלייבט אזוי בלויז איר אייגענער וועג, וואָס זי האָט נאָך פריער אָנגעצייכנט: צו פּראָפּאַגאַנדירן צווישן די פאַרמערס זיי זאָלן פאַרקלענערן די פאַרזייטע שטחים. דאָס דאַרף פירן צו דעם, אז די פאַרמערס פון די פאַראייניקטע שטאַטן זאָלן פּראָדוצירן בלויז פאַר'ן אינער־לאַכן געבראַוך און ניט דאַרפן קאָנקורירן אויפ'ן וועלט מאַרק. און דעם אי־נערלאַכן מאַרק וועט מען שוין קאָנען רעגולירן אזוי דורך א טאַריפן סיסטעם, אז דער פאַרמער זאָל קריגן פריי פאַר זיינע פּראָדוקטן.

קאַנאַדע קאָן נאַטירלאך אפילו ניט חלומ'ען וועגן אזא פּלאַן: זי מוז האָבן דעם וועלט מאַרק פאַר אירע וויין, און זי מוז אָנשטריינגען אַלע אירע כחות אים צו באַקומען.

דאָס יוגנט און די עלטערן

פון דייוו ראָס (*)

ווען קין און הבל האָבן פאַרלאָזן זייער אָפּגעזונדערטע און באַקוועמע היים פון גדען, האָט דער אלטער פאָטער, אדם געוויס פאַרבראַכן זיינע הענט און אויס־געשריען דאָס געשריי וואָס האָט אָפּגע־הילכט און אָפּגעפלונגען דורך אלע צייטן: — "וואוהין גייט דאָס יוגנט"?

אן איבערבליק איבער דער וועלט לי־טעראַטור אנטדעקט דעם דאָזיקן וויינג־שריי ביז אן אומגעהויערן גראָד. אפילו דער וואָס מאַכט ניט קיין פּרעטענזיעס צו האָבן דורכגעפירט א גרינדלאַכן שטו־דיאום, מוז אנערקענען דעם דאָזיקן פאַקט. אין דער קורצער באַקאַנטשאַפט וואָס איך האָב באַקומען מיט שרייבער פון פאַר־שיידענע יאָרהונדערטן האָב איך געלערנט ווי לאַנג עס ציט זיך שוין — און וועט זיך ציען — די דאָזיקע מיספאַרשטענדע־ניש צווישן דער יוגנט און אירע עלטערן. דערפאַר ווייל איך דערמאָנען דער אומגע־צאַמטער יוגנט און די פּראָטעסטירנדע עלטערן פון ווייניקע, אז דער גאַנצער גע־ראַנגל איז א פאַרטזעצונג נאָך פון די צייטן פון אונזערע אורעלטערן. איך וויל אונטערשטרייכן, אז אונזער יוגנט זאָל ניט שטאַלצירן מיט איר געוואַנטן מאָדערניזם, און אז די עלטערן זאָלן ניט אורטייל־צו שטריינגן, אָנגעמענדיק די סיטואַציע אלס אן אויסערגעוויינלאַכע דערשיינונג, ניט פון איצטיקן מאָמענט זיינען אנט־שטאַנען די "אָפּגרונטן". זיי ציען זיך שוין פון לאַנג פאַר אונז.

אים פּראָגרעסיוון קאָמף פונם מענשן פאַר ענדערונגען, — וואָס מיר רופן אזוי צערטלאַך "אונזער פּראָגרעס", — איז אָט דער דאָזיקער קאַמף עוויגן דער ר־דיקאַלער יוגנט און אירע מידע עלטערן געווען אן אייביקער פאַקטאָר. דער סיי־טען פונם דאָזיקן קאַמף, דער רעזולטאַט פון די שטרייטנדע כחות, פלעגט שטענ־דיק זיין דאָס, וואָס מיר ווייסן אונטערם נאָמען "אָנגענומענע ענדערונג".

עס זיינען אָבער אויף פאַראַן אייניקע צווישן די געזעלשאַפטן פון די עלטערע, וועלכע שטיצן ניט דעם עלטסטן דור אין דעם דאָזיקן קאַמף. דאָס זיינען פער־זענלאַכסייטן וועלכע האָבן פאַרהיט פון זייער יוגנט נאָך די פרישקייט פון אויס־זיכט, די געוואַנטקייט פון געדאַנק און דעם שטאַרקן דראַנג פאַר ענדערונג. די באַאומרואיקטע יוגנט קוקט אַרויף צו אזוינע מענשן און זוכט פון זיי פירער־שאַפט אדער די באַרעכטיקונג פון זייע־רע מיינונגען.

אָט אזוינע פּערזענלאַכקייטן קאָנען ניט געראָלדעט ווערן ביי דער דורכשניטלאַכער געזעלשאַפט. אויף געשיכטע בלעטער זיי־נען אויפגעקריצט די ליידן פון די איינצל־נע געוואַנטע פירער, און בלעטערט דורך בלויז עטלאַכע בוינגס פון לעבנס־בוך, וועט איר דערזען די פיינסטע אַרט פון די דאָזיקע מעשהלעכע ווייען פון די דאָזיקע מעשהלעכע־מאַרטירער. יוגנט האָט שטענדיק געריכט זיך צו זיין אלס פונס־ביינקל פון אזוינע מעשן, און פלעגט אומעטום אויפגעמען אויף זיך דעם צאָרן פון די, וועלכע זיינען ניט פעאיק אויפצוגעבן אויפ'ן אויסבאַו פון אירע אידייען. באַליבט ביי דער יוגנט אין פאַר־אכטונג ביי די עלטערע פלעגן די דאָזיקע גרויסע פּערזענלאַכקייטן, נביאים, פילאָ־זאָפן, רעשט שפּעטער פאַרגעטערט ווערן אין די אַרכיוון פון דער מענשהייט אלס הויפּט־פונקטן פון דער כחות מענשהייט אלס בען באַוווירקט היסטאָרישע עגדערונגען. די יוגנט איז קיינמאָל ניט געשטאַנען און וועט ניט שטיין איינע אליין אין קאַמף קעגן אָנגענומענע קאָנסטעראַוואַטיוו אמת'ן. אלע אונטערוואָקסנדע דורות פלעגן פאַרענעטערן אין נאָכפאָלגן אזוינע "עלי־טערע" פּערזענלאַכקייטן, ווייל, אליין דאַר־שטיקט, האָט מען געזען אין די ערשטע רייסבטימער פון וויסן, דערפאַרווענדן, גרעס־טערע פון אייגענע און דערצו נאָך, אלס צוגאַב — טיפע פאַרשטענדעניש פאַר די פונדאַמענטאַלע אנטוויקלונגס פּראָצעסן פון דער מענשהייט. אָט דער פּרינציפּ פון אנטוויקלונג מיט אן אייביקן צופלוס פון ענדערונגען איז דער וויכטיקסטער זייל פון ראַדיקאַליזם.

די עפּיק פונם אידנטום, — זינט דעם גלות, — ווייס ניט ווען קיין שום גע־ראַנגל צווישן די עלטערע און יונגערע אין קאַמף צום שטיין אין אויך געווען אין אירע מידע עלטערן געווען אן אייביקער פאַקטאָר. דער סיי־טען פונם דאָזיקן קאַמף, דער רעזולטאַט פון די שטרייטנדע כחות, פלעגט שטענ־דיק זיין דאָס, וואָס מיר ווייסן אונטערם נאָמען "אָנגענומענע ענדערונג".

עס זיינען אָבער אויף פאַראַן אייניקע צווישן די געזעלשאַפטן פון די עלטערע, וועלכע שטיצן ניט דעם עלסטן דור אין דעם דאָזיקן קאַמף. דאָס זיינען פער־זענלאַכסייטן וועלכע האָבן פאַרהיט פון זייער יוגנט נאָך די פרישקייט פון אויס־זיכט, די געוואַנטקייט פון געדאַנק און דעם שטאַרקן דראַנג פאַר ענדערונג. די באַאומרואיקטע יוגנט קוקט אַרויף צו אזוינע מענשן און זוכט פון זיי פירער־שאַפט אדער די באַרעכטיקונג פון זייע־רע מיינונגען.

אָט אזוינע פּערזענלאַכקייטן קאָנען ניט געראָלדעט ווערן ביי דער דורכשניטלאַכער געזעלשאַפט. אויף געשיכטע בלעטער זיי־נען אויפגעקריצט די ליידן פון די איינצל־נע געוואַנטע פירער, און בלעטערט דורך בלויז עטלאַכע בוינגס פון לעבנס־בוך, וועט איר דערזען די פיינסטע אַרט פון די דאָזיקע מעשהלעכע־מאַרטירער. יוגנט האָט שטענדיק געריכט זיך צו זיין אלס פונס־ביינקל פון אזוינע מעשן, און פלעגט אומעטום אויפגעמען אויף זיך דעם צאָרן פון די, וועלכע זיינען ניט פעאיק אויפצוגעבן אויפ'ן אויסבאַו פון אירע אידייען. באַליבט ביי דער יוגנט אין פאַר־אכטונג ביי די עלטערע פלעגן די דאָזיקע גרויסע פּערזענלאַכקייטן, נביאים, פילאָ־זאָפן, רעשט שפּעטער פאַרגעטערט ווערן אין די אַרכיוון פון דער מענשהייט אלס הויפּט־פונקטן פון די כחות פון דער מענשהייט. אויסזיכטן אויף ענדע־רונגען האָבן ניט געקאָנט עקזיסטירן. דער חרם נעגען דאָס נאָכגעפאָלגט מיט דער שרעקלאַכסטער שטרייניגקייט, און פלעגט ניך דערגרייכן יענעם, וואָס האָט ניט גע־וואָלט זיך אונטערגעבן. נייער נייסט אין

(* מיר ציען די באַוווּנדער אויספערקוואַסקייט פון די ערנסטערע רעדנער, וואָס אינטערעסירן זיך פון'ם פּראָבלעם, צו דעם דאָזיקן אַרטיקל. נעי שריבן פון אז אינטעלינענטן יוגנגמאַן דערציען אין אמעריקע כסדר אז א אידישער דערציאונג, דער שטיפון נפון נאָר א נרויסן טייל פון אונזער בעסערער יוגנגם, מיט וועכער מיר האָבן ליידער ווייניק קאָנטאַקט.

די דייוויס קאָנטאַקט.

צום צענטן יאָרצייט פון י. ח. ברענער

פון ש. ערנסט

ווער ס'זוכט דעם ברענענדיקן פון דער נייער העברעאישער ליטעראַטור, בלייבט שטיין ביי ברענערן. זיין שאַפן איז פיל־פאַרביק, ער איז ניט פון די וואָס לויפן נאָך לעזער. ער איז אין אלע זיינע שריפטן אייגענעהאַלטן, קאַנצענטרירט אויף זיך. שווער איז אים דערביבער תופס צו זיין. נאָך האָסטו אים דערפילט, פאַר־שטאַנען, געבאָפּט זיין טאָן, ווערסטו פאַראַנפּאַסט פון זיין אומרו און איבעפּעט.

ברענער איז א דערציילער, א פּסיכאָ־לאָג, שוין אין דעם אלין צוגיכנג צו זיך אויס אין דער נייער העברעאישער לי־טעראַטור. די העברעאישע שרייבער האָבן זיך ס'רוב קאַשעפטיק מיט דער אויס־פערלאַכער זייט פון זייערע נפשות, זייער הויף, זייער ריידן און א. וו. ברענער האָט געפּרובט אריינקוקן טיפער אין דער נש־מה זייערער.

אָבער נישט נאָר אין די טיפע אנא־ליטישע שילדערונגען ליגט ברענערס קינסטלערישע קראַפט, זי אנטפּלעקט זיך פאַר אונז אויף אין זיין פּעסימיזם וואָס האָט נישט קיין גלייכן אין דער ליטע־ראַטור. אויף אלע ווערק זיינע איז אַנ־געשריבן: אין אנפאַנג איז געווען דער צער, אלע זיינע דערציילונגען און נאָ־וועלן זיינען דער אויסדרוק פון אָט דעם גרונט געפיל. שוין דאָס ערשטע ביכעלע זיינס, א זאַמלונג פון קליינע סקיצן און נאָוועלן, וועלכער איז דערשינען מיט 25 יאָר צוריק אין "תּושיה" פאַרלאַג האָט געטראָגן דעם איינגאַנטריקן נאָמען ("מע־מך עכור"), אויס דעם טריבען טאָל, און דאַמאָלסט שוין האָט ברענער געוויזן דעם לעזער פון וואַנען ער קומט צו אים. ברע־נער איז אין משך פון זיין דרייסיק יאָ־ריקן שאַפן כמעט גאַרנישן נשתנה גע־וואָרן. ער בלייבט תּמיד, ווי פריער אזוי שפּעטער, דער דיכטער פון צער. זיינע אלע שפּעטערע שאַפונגען קוועלן אלע אַרויס פון יסורים און ווייטאָג. לייענט מען זיי אָבער גייענדיק צו זיי פון די פאַרשיידענע בלעטערסטיטשע ווערק פון דער נייער העברעאישער ליטעראַטור, פילט מען גלייך אז מען געפינט זיך עפּעס אין אן אנדער וועלט. א וועלט א פאַר־יאַפּערטע און פאַרוועלקטע. די העלדן וואָס ער שילדערט שטייען אין דער נשמה און מיט א טיפן טרויער אין דער נשמה און מיט א צאַרנקייט און בלאַנדזשעניש אינם עולם התהו.

ר' נחמן בראַצלעווער פלעגט זאָגן, "אז דאָס וואָס מען מיינט אין אַ עס איז פאַראַן אין דער וועלט פאַרגעגנען און ליידן איז א טעות. אין אמת'ן איז אין דער וועלט מער ניטאָ ווי נאָר צער, נאָר עס איז אזוי פאַרבאַרגן אין לבושים אז עס איז זייער שווער אים צו אנט־פּלעקן". ברענער איז געווען א קינסט־לער צו געפינען דעם צער וואָס טליעט אין די פאַרשיידענע לבושים. דערפון נעמט זיך דאָס וואָס א סך פאַרגליכן אים צו דאַסטאַיעווסקי'ן. צו דעם דאָזיקן גרויסן דיכטער פון וועלט שמערץ. עס פאַרשטייט זיך אז דער פאַרגלייך איז אביסל מגוזם'דיק. אָבער אז אין ברע־נער איז געווען א ניצוץ, א פונק פון דאַסטאַיעווסקין אין דעם איז קיין שום סקפּ ניט. ווי דער דאָזיקער רוסישער רוער האָט זיך ברענער פריציטיק באַ־קאַנט מיט דער שאַנדליכער זייט פון לע־בען. "אוי", — שרייבט ער אין איינער פון זיינע ערשטע סקיצן — פאַרהיל מיין פּנים אין די הענט און שרייב זיך. שרייב נאָר דערפאַר ווייל איך קאָן ניט אויסשרייען דעם אלטן געשריי ווייל איך וועל אייביק ניט אויפהערן צו שרייען פון ווייטאָג וואָס איז ביי מיר אין האַרצן, וואָס איז עצעראַכן פון פּיין, ענגשאַפט און שטיקנדיקער אומעט.

אן עגלאַכע סוביעקטיווע פּערזענלאַכע ווייס געפינען מיר אויף אין זיין לעצטן ראָמאַן "שכל וכשלון" וואָס איז דער־שינען א יאָר פאַר זיין טראַגישן טויט. דער העלד זייזער גייט ארום אין דער וועלט און זוכט א חיונה אין לעבן. עס פלעגט מיט אומעטום־איינזאַמקייט, עלנט, פאַרדראָס און עצער. דער העלד פונם ראָמאַן ווחזקל חפץ, אן אומגליקלאַכער, קערפּערלאַך און נייסטיק קראַנקער יוג־נגראַן נאָכדעם ווי זיין געליבטע מרים שולן, איך אָבער, אלס מיטגליד פון דער טייל יוגנט, וואָס איז נישט א פּראָדוקט פון וועלכער ס'איז ראַדיקאַלער שול, וועל אנטפּעגן דעם פעגסטער פון איר הויז וואָו איז האָט געאַטעמט די לעצטע טעג פון איר לעבן און טראַכט:

— דו . . . דו עקזיסטירט שוין מער ניט, ביזסט ניטאָ. איך בין דאָ און איך זע ניט, וואו ביזסטו? איך בין אן אנדער וועל־טעל? . . . און פון שרעקט מיך ניט — עס טוט מיר אמת לייד, טייערע, ס'טוט מיר אמת לייד וואָס דו ביזסט פריציטיק געשטאָרבן, ווארום האָבן מיר דען ניט געקאָנט זיצן זיך צוזאַמען און לעבן? לעבן איז דאָך גוט. לעבן! אפי־לו אין שענוועסט וויי שיין עס איז גע־וועכט! אפילו ליגן און וויינען ווי אקאַרשט געבויערענע קעצעלאַך. לעבן זאָל דאָס לעבן, דאָס אטעמען זעלבסט.

אין לעבן איז ניטאָ קיין גלייכער וועג, זאָגט ברענער אין אן אנדער אָרט אין דעם

(שלוס אויף זייט 7)

צוויי וועשערינס . . .

(א בילדל)

פון פ. זאַלף

ס'איז אזא טאָג אין דער וואָך — מאַנטאָג הייסט ער. אָט דער טאָג איז פון דער השבחה אליין באַשטימט גע־וואָרן פאַר וואַשן וועש. היינענען טאָקע אין דעם גרעט טאָג, אויף אלע הויפן, אויף אלע טרעפּ, לאַנגע שורות וועש. שטריק, דראַהט, ציען זיך אין דער ליינג און אין דער ברייט — א טאָג פון רייי־ניקן וועש . . .

אין דעם מאַנטאָג, אין א באַשטימטער שעה, אין די צוויי אנטקעגנדיקע שכנה'שע הויפן, ווערן אויסגעהאַנגען צוויי נאָענ־טע שורות וועש, וועלכע שפּיגלען זיך אין וויסלען זיך אנטקעגן די גאַלדיק זונען שטראַלן, ווייס־רויט, רויט־ווייס.

פון ערגעץ וואו קומט צוזליפן א שטי־פּעריש צעלאַזן ווינטל, גנב'עט זיך אריין דער וועלט מער ניטאָ ווי נאָר צער, נאָר עס איז אזוי פאַרבאַרגן אין לבושים אז עס איז זייער שווער אים צו אנט־פּלעקן". ברענער איז געווען א קינסט־לער צו געפינען דעם צער וואָס טליעט אין די פאַרשיידענע לבושים.

נעמט זיך דאָס וואָס א סך פאַרגליי־כן אים צו דאַסטאַיעווסקי'ן. צו דעם דאָזיקן גרויסן דיכטער פון וועלט שמערץ. עס פאַרשטייט זיך אז דער פאַרגלייך איז אביסל מגוזם'דיק. אָבער אז אין ברע־נער איז געווען א ניצוץ, א פונק פון דאַסטאַיעווסקין אין דעם איז קיין שום סקפּ ניט. ווי דער דאָזיקער רוסישער רוער האָט זיך ברענער פריציטיק באַ־קאַנט מיט דער שאַנדליכער זייט פון לע־בען. "אוי", — שרייבט ער אין איינער פון זיינע ערשטע סקיצן — פאַרהיל מיין פּנים אין די הענט און שרייב זיך. שרייב נאָר דערפאַר ווייל איך קאָן ניט אויסשרייען דעם אלטן געשריי ווייל איך וועל אייביק ניט אויפהערן צו שרייען פון ווייטאָג וואָס איז ביי מיר אין האַרצן, וואָס איז עצעראַכן פון פּיין, ענגשאַפט און שטיקנדיקער אומעט.

אן עגלאַכע סוביעקטיווע פּערזענלאַכע ווייס געפינען מיר אויף אין זיין לעצטן ראָמאַן "שכל וכשלון" וואָס איז דער־שינען א יאָר פאַר זיין טראַגישן טויט. דער העלד זייזער גייט ארום אין דער וועלט און זוכט א חיונה אין לעבן. עס פלעגט מיט אומעטום־איינזאַמקייט, עלנט, פאַרדראָס און עצער. דער העלד פונם ראָמאַן ווחזקל חפץ, אן אומגליקלאַכער, קערפּערלאַך און נייסטיק קראַנקער יוג־נגראַן נאָכדעם ווי זיין געליבטע מרים שולן, איך אָבער, אלס מיטגליד פון דער טייל יוגנט, וואָס איז נישט א פּראָדוקט פון וועלכער ס'איז ראַדיקאַלער שול, וועל אנטפּעגן דעם פעגסטער פון איר הויז וואו איז האָט געאַטעמט די לעצטע טעג פון איר לעבן און טראַכט:

— דו . . . דו עקזיסטירט שוין מער ניט, ביזסט ניטאָ. איך בין דאָ און איך זע ניט, וואו ביזסטו? איך בין אן אנדער וועל־טעל? . . . און פון שרעקט מיך ניט — עס טוט מיר אמת לייד, טייערע, ס'טוט מיר אמת לייד וואָס דו ביזסט פריציטיק געשטאָרבן, ווארום האָבן מיר דען ניט געקאָנט זיצן זיך צוזאַמען און לעבן? לעבן איז דאָך גוט. לעבן! אפי־לו אין שענוועסט וויי שיין עס איז גע־וועכט! אפילו ליגן און וויינען ווי אקאַרשט געבויערענע קעצעלאַך. לעבן זאָל דאָס לעבן, דאָס אטעמען זעלבסט.

אין לעבן איז ניטאָ קיין גלייכער וועג, זאָגט ברענער אין אן אנדער אָרט אין דעם

(שלוס אויף זייט 7)

דער וויץ באַנוס און אמעריקע

דער בודזשעט פון פּרעמיער בענעט איז זיכער ניט צום האַרצן אונ־זערע שכנים צו דרום. די נייע געהעכערטע טאַריפן וועלן זיך טיף אריינ־שניידן אין די אמעריקאַנער עקספּאָרטן קיין קאַנאַדע. נאַטירלאך, מוזן זיי געבאַן. אָנגעמען דעם קאַנאַדער בודזשעט ווי גוטע "ספּאָרטסלייט". מיט א ליבן שמייכל אויף די ליפּן: זיי קאָנען צו אונז קיין טענות ניט האָבן, נאָכדעם ווי זיי האָבן פאַרצאַמט זיך קעגן אונז מיט א טאַריפן וואַנט. דערפאַר וואָס מיר צאָלן זיי מיט דער זעלבער מטבע. — פונקט ווי מיר קאָנען איצט קיין טענות ניט האָבן קעגן אנדערע לענדער. וואָס וועלן נאָכפאָלגן אונזער ביי־שפּיל און וועלן זיך פאַרשליסן קעגן אונזערע אימפּאָרטן, ווי מיר האָבן זיך פאַרשלאָסן קעגן זייערע.

אָבער אויסער די טאַריפן איז דאָ אינ'ם בודזשעט נאָך א כיטערער פיל פאַר אונזערע שכנים: דער 5־סענטיקער פּראָכט באַנוס אויף קאַנאַדער עקספּאָרט וויין. דער באַנוס איז געצילט צו פאַרשטאַרקן די קאַנקורענץ פע־איקייט פונ'ם קאַנאַדער פאַרמער אויפ'ן אויסלענדישן וויין־מאַרק, און עס מיינט, אז קאַנאַדער וויין וועט קאָנען צוגעשטעלט ווערן אויפ'ן וועלט מאַרק מיט 5 סענט א בושל ביליקער, ווי אמעריקאַנער.

די אמעריקאַנער פאַרט ביוראָ קאָן גאָרנישט ניט טאָן וועגן דעם, — זי האָט ניט קיין פּולמאַכט צו טיילן באַנוסעס, און די אמעריקאַנער אייזנ־באַנען וועלן זיכער ניט צולייגן די 5סענטיקע פון זייערע קעשענעס, און א איים, וועגן זיי זוכן נאָר די דערלויבעניש צו העכערן זייערע פּראָכט טאַריפן.

פאַר דער פאַרט ביוראָ פאַרבלייבט אזוי בלויז איר אייגענער וועג, וואָס זי האָט נאָך פריער אָנגעצייכנט: צו פּראָפּאַגאַנדירן צווישן די פאַרמערס זיי זאָלן פאַרקלענערן די פאַרזייטע שטחים. דאָס דאַרף פירן צו דעם, אז די פאַרמערס פון די פאַראייניקטע שטאַטן זאָלן פּראָדוצירן בלויז פאַר'ן אינער־לאַכן געבראַוך און ניט דאַרפן קאָנקורירן אויפ'ן וועלט מאַרק. און דעם אי־נערלאַכן מאַרק וועט מען שוין קאָנען רעגולירן אזוי דורך א טאַריפן סיסטעם, אז דער פאַרמער זאָל קריגן פריי פאַר זיינע פּראָדוקטן.

קאַנאַדע קאָן נאַטירלאך אפילו ניט חלומ'ען וועגן אזא פּלאַן: זי מוז האָבן דעם וועלט מאַרק פאַר אירע וויין, און זי מוז אָנשטריינגען אַלע אירע כחות אים צו באַקומען.

די טרע
באַוועגו

אן אפּאַראַטונג
ביש חישער א
פון

אין דריי טעג אר
באַטראַכטן די פּראַגע וועג
זיך פאַר זיי באַוויזן אלו
מעצנס דערלויבעניש. וועג
ווער האָט דיך געבראַכט
פערט: — איך האָב דאָ
דיר און פאַר אלע דיינע
זיינע קנעכט, אז זיי זאָל
ניט, זיי הערן בלויז א ש
זיך אוועק זיין וועג, איז
ביז זיי זיינען צוגעקומע
קלייד איבער'ן וואַסער א
דערזעען און זיי האָבן ג
אָבער ניט געקאָנט כאַפּ
מיט כשוף. ער האָט דעם
צען טעג און ער האָט מ
שחיטות אויף אידן.

די אידישע פירע
"זאָלט איר וויסן
ווייל מיר האָבן נאָך ניט
און מיר זיינען אויף די
וועסטו זיין אין חרם, א
עס האָבן זיך אָב
דער און זיך נעבראַכט
מיט כה, ער האָט זיך אָב
אלרואי'ס סוף אי
זיף־אלרין, וועלכער איז
געקאָנט מיט אלרואי'ס
אומאַפּהייניגיק פון איר אָרט דערציאונג,
באַזונדערס שאַרף מוז זיין די באַשולדי־
קונג קעגן די פּראָדוקטן פון ראַדיקאַלע
שול, איך אָבער, אלס מיטגליד פון דער
טייל יוגנט, וואָס איז נישט א פּראָדוקט
פון וועלכער ס'איז ראַדיקאַלער שול, וועל
פּרובירן נעבן א דערקלערונג אין פאַר־
טיידיקונג פון אונזער "אזוי גערופענער"
אפּאַטיע.

צו אנאַליזירן אט די פאַרטיידיקונג איז
וויכטיק צו געדענקען די גליינכגילטיקייט
וועלכע מיר האָבן פריער באַראַכטיקט אלס
רעזולטאַט פון דער דערציאונג באַקומען
פונם הבערגעשיידן חדר. אזוי צו אזוי, עס
איז אומעמעגלאַך צו וואוינען אָדער לעבן
אין א אידישער היים אין ניט באַריירט
ווערן פון פאַראייזדענע אָנגעלעגענהייטן.
אלץ וואָס פאַסירט אין דער אידישער
קהלה זאָפט זיך איין אין דער שטוב אט־
מאָספערע אז אזוי אַרום ווערט יעדער
איינער באַקאַנט מיטן אַרומיקן לעבן. די
ניט איזאָלירט פון דער אויסערלאַכער
וועלט, וויל די פריערדיקער אָפּגעזונדערט־
קייט באַשיצט שוין מער ניט דעם אירן.
קלאָר, קיין מעגש קאָן ניט אָפּזונדערן
זיך פונם גאַנג פון דער וועלט.

די טרייב־כחות זיינען פון אזא ני־
נאַנטישן פאַרגעס, אז מיר מוזן שטיין
בלייבן אנערקענדיק די זינלאָזיקייט פון
אינדיווידועלן ווידערשטאַנד.

עס בלייבט נאָך איין פאַזע אין דער